

A Qualitative Research on Motivational Orientations of Adult Learners *

Fatma TEZCAN** Ahmet DUMAN***

ABSTRACT: The purpose of this study is to determine the typical characteristics of adult learners, were attended courses organized by Muğla People's Education Center in accordance with their motivational orientations and participation reasons based on the Houle's classification. Research data were collected by interviews. The target population of the study is consist of 58 highest rated adult learners who responded "Determination of Adult Learners' Motivational Orientations Survey". Related to the reasons for participating the courses, each motivational orientation reflects typical characteristics. In the light of results, it is proposed that adult learning activities should be organized according to their motivational orientations to create more effective learning environments.

Keywords: Motivational orientation, adult learners, participation, adult education.

* This study based on the qualitative section of PhD thesis entitled "Motivational Orientations of Adult Learners for Participating The Courses of People's Education Center (A Case Study of People's Education Center Courses of Muğla City Center)" prepared at Ankara University Institute of Educational Sciences with the Supervisor Prof. Dr. Ahmet Duman.

** Assist. Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman University Faculty of Education, Department of Lifelong Learning and Adult Education, Muğla, Turkey. E-mail: fatmatezcan@mu.edu.tr

*** Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman University Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Muğla, Turkey. E-mail: aduman@mu.edu.tr

SUMMARY

Purpose and Significance: The purpose of this study is to determine the typical characteristics of adult learners, were attended courses organized by Muğla People's Education Center in accordance with their motivational orientations and participation reasons based on the Houle's classification.

Method: In this research, qualitative research approach was used. Data were collected by interviews. The six-items interview form was prepared as a result of literature review for determining the adult learners' typical characteristics of motivational orientations, learning habits, participation reasons and their thoughts about the course. At first, specialists' opinion was taken for the interview form in order to provide content validity and then it was taken final form after the pilot study. According to the data obtained by "Determination of Adult Learners' Motivational Orientations Survey" previously, the highest rated 20 goal oriented, 18 activity oriented and 20 learning oriented 58 adult learners were determined. Interviews were carried out with 58 adult learners. Descriptive analysis used in the analysis of the data, adult learners' responses to questions were coded and themes were formed. The described themes expounded and the direct quotes are given to support reviews.

Results: Consequently, learning habits of adults and their behavior on watching television and monitoring printed publications are differentiated according to the motivational orientations. Goal-oriented adult learners participated in a course to gain a certificate and for vocational reasons; activity oriented adult learners to introduce new friends and escape from daily routine; and learning-oriented adult learners for only learning. Adult learners positively evaluated courses they were attended, in terms of course leader, the course group and learn something that.

Discussion and Conclusions: In the light of findings, determination of motivational orientations previously will facilitate the development of course-related methods, techniques and tools as well as will serve for the purpose of courses, organized for adult learners in People's Education Centers. On the other hand, training programs should be organized for course leaders who provides education for adults and non-adult educator staff in People's Education Centers, to obtain information in the field of adult education.

Yetişkin Öğrenenlerin GÜdüsel Yönelimleri Üzerine Nitel Bir Araştırma *

Fatma TEZCAN** Ahmet DUMAN***

ÖZ: Bu araştırmanın amacı, Muğla Halk Eğitimi Merkezi'nde düzenlenen kurslara katılan yetişkin öğrenenlerin güdüsel yönelimlerinin belirgin özelliklerini ve kursa katılma nedenlerini Houle'un yetişkin öğrenenler sınıflandırmasına dayalı olarak belirlemektir. Araştırmada veriler bir nitel araştırma yöntemi olan görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Araştırmanın çalışma evreninde "Yetişkin Öğrenenlerin GÜdüsel Yönelimleri Anketi"ne yanıt veren yetişkin öğrenenlerden en yüksek puan alan 58 yetişkin öğrenen yer almaktadır. Araştırma bulgularına göre, üç güdüsel yönelimin tanımlayıcı özellikleri ortaya çıkmıştır. Kursa katılma nedenlerine ilişkin olarak her bir güdüsel yönelimin kendi tipik özelliklerini yansıttığı görülmüştür. Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında, daha etkin bir öğrenme ortamı oluşturmak için yetişkinlere yönelik eğitim/öğrenme etkinliklerinin güdüsel yönelimlere göre düzenlenmesini önerilebilir.

Anahtar Sözcükler: GÜdüsel yönelim, yetişkin öğrenenler, katılma, yetişkin eğitimi.

* Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Prof. Dr. Ahmet Duman danışmanlığında yapılmış "Halk Eğitimi Merkezi Kurslarına Katılan Yetişkin Öğrenenlerin GÜdüsel Yönelimleri (Muğla İli Merkez İlçe Halk Eğitimi Merkezi Kursları Örneği)" başlıklı doktora tezinin nitel kısmına dayalı olarak hazırlanmıştır.

** Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Yaşamboyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Bölümü, Muğla, Türkiye. E-posta: fatmatezcan@mu.edu.tr

*** Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Muğla, Türkiye. E-posta: aduman@mu.edu.

GİRİŞ

Yetişkin eğitiminde “katılma”, zorunlu eğitimini tamamlamış bireylerin okul sonrasında, planlı eğitim etkinliklerinde yer almaları olarak tanımlanabilir. Yetişkinler çeşitli nedenlerle eğitim/öğrenme etkinliklerine katılmakta ya da bir öğrenme sürecine dâhil olmaktadır. Yetişkinlerin eğitim/öğrenme süreçlerine dâhil olmalarına neden olan etmenler de pek çok araştırmanın konusu olmuştur.

Diğer yandan yetişkin eğitimi alanında katılma, en çok araştırılan konulardan biridir. Yetişkinlerin gereksinimlerinin saptanması amacıyla “katılma” araştırmalara sıkça konu olmuştur ve katılan ve katılma olasılığı olan yetişkinlerin özelliklerini ve katılma konusundaki seçimlerini tanımlamak amacıyla tarama tipi araştırmalara yer verilmiştir. Yapılan araştırmalarda katılma nedenleri ve engellerine ilişkin verilere de yer verilmiştir. Buna göre yetişkinler ilgi ve istekleri doğrultusunda katılma davranışını gösterirken, zaman ve para yokluğu önde gelen engellerdir. Bir diğer bulgu ise eğitim ve ekonomik durum ile katılma eğilimi arasında doğrusal bir ilişki bulunmasıdır (Rockhill, 1988:449-450).

Yetişkinlerin eğitim/öğrenme etkinliklerine katılmalarının altında yatan nedenler/güdüler konusunda ilk çalışmayı 1961’de yapan Cyril O. Houle, yetişkin öğrenenlerin güdülere yönelimleri konusunda pek çok araştırmanın yolunu açmıştır. Genel bir kavram olan güdü, gereksinim, istek, arzu, dürtü ve ilgileri kapsar. Güdüler organizmayı uyararak, harekete geçirir ve belli bir amaca doğru organizmanın davranışını yöneltir (Cüceloğlu, 1997:229-30). Belli gereksinimler sonucunda ortaya çıkan güdüler, yetişkinlerin eğitim etkinliklerine katılmalarının nedenini oluşturmaktadır. Bu nedenle yetişkinlerin öğrenmeye güdülenmesinde birbirinden farklı gereksinimlerin rol oynadığından söz edilebilir. Güdülere yönelim ise “yetişkinlerin herhangi bir öğrenme etkinliğine katılma nedenleri ve güdülenmelerini ifade eder” (Duman, 2007:150).

Houle, sürekli öğrenenler olarak tanımladığı yirmi iki kişilik örneklem grubu ile derinlemesine görüşmeler yaparak, yetişkinlerin sürekli eğitim etkinliklerine niçin katıldıklarını araştırmıştır. Görüşmeler yoluyla elde ettiği bilgilerden hareketle Houle, yetişkin öğrenenlerin güdülere yönelimlerine ilişkin üç grup belirlemiştir. Bu üç grup a) amaç yönelimli (*goal oriented*) yetişkin öğrenenler, b) etkinlik yönelimli (*activity oriented*) yetişkin öğrenenler ve c) öğrenme yönelimli (*learning oriented*) yetişkin öğrenenlerdir (Duman, 2007:151-2; Houle, 1961:16, akt. Knowles, 1996:44-5).

a) Amaç yönelimli yetişkinler, eğitim ve öğretim etkinliklerine belli amaçları gerçekleştirmek için katılırlar. Bu tür yetişkinler sürekli eğitime belli dönemlerde, bir gereksinimin ortaya çıkmasıyla ya da bir ilginin

tanımlanmasıyla katılırlar. Amaç yönelimli yetişkinlerin yaşamında öğrenmenin hep yinelenen bir özelliği olmasına rağmen, hiçbir kararlı ve sürekli öğrenme eğilimi taşımazlar. Gereksinim ya da ilgi ortaya çıktığında bu tür yetişkinler, bir kursa katılarak, kitap okuyarak ya da geziye giderek bu gereksinimi karşılama yoluna giderler. Amaç yönelimli yetişkinlerin eğitim ve öğrenme etkinliğine katılmalarında yasal bir zorunluluk, mesleki ilerleme gibi amaçlar etkindir.

b) Etkinlik yönelimli yetişkinler, “genellikle etkinliğin içeriği ya da etkinliğin önceden duyurulmuş amaçlarıyla pek bir ilişkisi olmayan bir anlam buldukları ya da o etkinliğe öyle bir anlam yükledikleri için o eğitim ve öğrenme etkinliğine katılırlar” (Duman, 2007:151). Bu tür yetişkin öğrenenler gereksinimleri ya da sorunları yeterli düzeyde baskın hale gelince sürekli eğitim etkinliklerine katılırlar. Etkinlik yönelimli yetişkinlerin asıl peşinde oldukları toplumsal ilişkidir. Onların herhangi bir etkinliği seçmelerindeki asıl olan o etkinlik sırasında kuracakları insan ilişkilerinin türü ve miktarıdır.

c) Öğrenme yönelimli yetişkinler, yalnızca öğrenme aşkıyla bilginin peşinde olanlardır. Amaç ve etkinlik yönelimli yetişkinlerden farklı olarak öğrenme yönelimli yetişkinler, yaşamları boyunca hep bir öğrenme ortamının içinde olmuşlardır. Öğrenme onlar için sürekliliği olan bir kavramdır. “Bunun için gerçek bir yaşamboyu öğrenen olarak kabul edilebilirler” (Duman, 2007:152). Çocukluklarından beri kitap okuma alışkanlıkları vardır; gruplara, sınıflara ve kurumlara eğitsel amaçlar için katılırlar; televizyon ve radyoda ciddi içerikli programları takip ederler. Öğrenme yönelimli yetişkinler, güçlü öğrenme ve zihinsel etkinlik isteği içindedirler.

Houle’un 1961’de yaptığı bu sınıflandırmadan sonra yetişkinlerin eğitim/öğrenme etkinliklerine katılmalarına neden olan güdÜsel yönelimler, sonraki yıllarda Houle’un üçlü sınıflandırmasını test etmek ve geliştirmek için farklı araştırmacılara araştırma konusu olmuştur. Bu araştırmalar içinde özellikle Roger Boshier’in çalışmaları dikkat çekicidir. Boshier, 70’li yılların başından itibaren yaptığı araştırmalarda “Eğitime Katılma Ölçeği”ni (EPS-Education Participation Scale), farklı ülkelerde ve geniş örneklem gruplarına uygulayarak geliştirmiştir (Boshier, 1971; Boshier, 1977, Boshier ve Collins, 1985; Boshier, 1991). Boshier araştırmaları sonucunda yetişkinlerin kursa katılmalarına neden olan ve üç güdÜsel yönetime karşılık gelen yedi faktör belirlemiştir: iletişim becerilerini geliştirme, sosyal ilişki, eğitimsel hazırlık, mesleki ilerleme, ailesel nedenler, sosyal güdüleme ve bilişsel ilgi (Kim ve Merriam, 2004:444). Bu güdülenme faktörlerini farklı örneklem grupları

üzerinde, yaş, cinsiyet ve sosyal konum gibi değişkenlere göre inceleyen Boshier, genç yetişkinlerin daha çok mesleki ilerleme ve eğitimsel hazırlık gibi amaç yönelimini işaret eden nedenlerle, orta yaş ya da emekli yetişkinlerin de bilişsel ilgi ve sosyal ilişkiler gibi öğrenme ve etkinlik yönelimine karşılık gelen nedenlerle eğitim/öğrenme etkinliklerine katıldıklarını bulgulamıştır (Boshier, Huang, Song ve Song, 2006; Boshier ve Riddell, 1978).

Eğitsel etkinliklere katılma konusunda Lieb (1991) yetişkin öğrenenlerin güdüsel yönelimlerine ilişkin altı etken belirlemiştir. Bunlar 1) sosyal ilişkiler, 2) dışsal beklentiler, 3) sosyal gönenç, 4) kişisel ilerleme(yükselme), 5) kaçma/özendirme ve 6) bilişsel ilgiler olarak ifade edilmektedir. Burada *sosyal ilişkiler*, yetişkinin diğer insanlarla ilişki kurma veya ilişkilerini geliştirmeyi istemesini; *dışsal beklentiler*, bireysel olarak eğitsel etkinliklere katılmada dışsal baskıların derecesini; *sosyal gönenç*, toplumsal gelişmeye katkı sağlamayı ya da toplum yararına etkinlikte bulunmayı; *kişisel ilerleme*, işle ilgili beceri geliştirme ve bilgi edinmeyi; *kaçma/özendirme*, sıkıcı ve rutin durumlardan kaçma isteği ve entelektüel merak isteğini; *bilişsel ilgiler* ise, öğrenme isteğini ve öğrenmeyi yaşamın bir parçası haline getirmeyi ifade eder (Darkenwald, 1977).

Bu çalışma, Halk Eğitimi Merkezi (HEM) kurslarına katılan yetişkin öğrenenlerin güdüsel yönelimlerini Houle'un tipolojisine göre incelemesi ve bu incelemede nitel araştırma yaklaşımını benimsemesi bakımından önemlidir. Houle'un yetişkin öğrenenlerin güdüsel yönelimleri sınıflandırmasını temel alan araştırmalarda ağırlıklı olarak nicel araştırma yaklaşımının benimsendiği görülmektedir. Eğitim bilimlerinde nicel araştırmalara kıyasla nitel araştırmaların sayısı oldukça azdır. Bu durum yetişkin eğitimi araştırmaları için de geçerli görünmektedir. Eğitimsel katılma konusunda araştırmada niteliksel yaklaşımın önemine dikkati çeken Rockhill (1988:451), Houle, London, Wenkert ve Hagstrom gibi yetişkin eğitimi araştırmacılarının katılmada nitel yaklaşımı kullandıklarını; fakat bu sayının az olduğuna işaret etmektedir. Rockhill ayrıca, nitel araştırmaların katılma davranışı üzerine derinlemesine bilgi sağlamada önemli katkıları olacağını savunmaktadır.

Rockhill'in bu saptaması, Türkiye'de yetişkin eğitimi alanında kullanılan araştırma yaklaşımları için de geçerlidir. Nitekim Yıldız'ın (2002) bu konudaki bulguları, Türkiye'de yetişkin eğitimi alanında nitel çalışmaların çok az olduğu yönündedir. Yıldız (2002:88), araştırmalarda "pozitivist bakışın ağırlığını ciddi ölçüde koruduğunu" ifade ettikten sonra yetişkin eğitimi alanında nitel çalışmalarının önemine şu şekilde vurgu yapmaktadır:

“Nitel araştırmalar genelde nicel araştırmaların aksine verilerin sayısal olarak analiz edilemeyeceği, açıklanamayacağı ya da sayısallaştırmanın anlamlı olmayacağı konulara yönelirler. Yetişkin eğitimi araştırmaları için bu durum önemlidir: Katılma-katılmama araştırmaları, yetişkinlerin algıları ve eğitim ihtiyaçları, okumaz yazmazlık ve etkileri vb. gibi araştırmalarda verilerin salt sayısal olarak analizi yeterli olmayabilir. Bu tip araştırmalarda nitel araştırma yaklaşımının yöntemlerini kullanmak oldukça yararlıdır. Fakat, Türkiye’deki yetişkin eğitimi araştırmalarına baktığımızda, ne yazık ki nitel yaklaşımın pek kullanılmadığını görüyoruz.”

Yıldız (2002:94) çalışmasında, yapılacak olan çalışmalarda nitel yöntemlerin özendirilmesinin önemine işaret etmektedir. Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği bu çalışmanın, yetişkin öğrenenlerin güdÜsel yönelimleri ve eğitimsel katılma konusunda alanyazına katkı sağlaması beklenmektedir.

AMAÇ

Doktora tezi olarak gerçekleştirilen (Tezcan, 2012) bu araştırmanın amacı, Muğla Halk Eğitimi Merkezi’nde düzenlenen kurslara 2010–2011 eğitim öğretim yılında katılan yetişkin öğrenenlerin güdÜsel yönelimlerinin tanımlayıcı özelliklerinin neler olduğunu ve kursa katılma nedenlerini Houle’un yetişkin öğrenenler sınıflandırmasına dayalı olarak belirlemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Her bir güdÜsel yönetime sahip bireylerin tanımlayıcı özellikleri nelerdir?
2. GüdÜsel yönelimlerine göre yetişkin öğrenenlerin başlıca öğrenme kaynakları nelerdir?
3. GüdÜsel yönelimlerine göre yetişkin öğrenenlerin kursa katılma nedenleri nelerdir?
4. GüdÜsel yönelimlerine göre yetişkin öğrenenlerin kurs ile ilgili düşünceleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2004:35)’e göre nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği bir araştırmadır”. Buna göre nitel araştırma sosyal olguları bağlı buldukları çevre içinde araştıran ve anlamayı amaçlayan bir yaklaşımdır.

Araştırmada kullanılan veri toplama tekniği, en sık kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme tekniğidir. Görüşme, “önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim sürecidir (Stewart ve Cash, 1985; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2004:105). Araştırmada daha önce nicel yolla elde edilen verilerden hareketle, Muğla Halk Eğitimi Merkezi’nin düzenlediği mesleki teknik ve sosyal kültürel kurslarda üç güdüsel yönelimde en yüksek puan alan yetişkin öğrenenler belirlenmiş ve belirlenen yetişkin öğrenenler ile hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu doğrultusunda görüşmeler yapılmıştır.

Çalışma evreni, 2010-2011 Eğitim Öğretim yılında Muğla Halk Eğitimi Merkezi tarafından düzenlenen kurslara katılan ve “Yetişkin Öğrenenlerin Güdüsel Yönelimleri Anketi”ne (Tezcan, 2012) yanıt veren yetişkinlerin aldıkları puanlara göre oluşturulmuştur. Mesleki-teknik ve sosyal-kültürel kurslara katılan yetişkin öğrenenler arasından üç güdüsel yönelimde en çok puan alan 10’ar yetişkin belirlenmiştir. Sosyal-kültürel kurslar etkinlik yöneliminde 9 yetişkin öğrenenin iletişim bilgilerine ulaşılmıştır. Buna göre iki kurs türünde ve üç yönelimde toplam 59 yetişkin öğrenen çalışma evrenine alınmıştır. Amaç yönelimli 20, etkinlik yönelimli 18 ve öğrenme yönelimli 20 olmak üzere 58 yetişkin öğrenen görüşme formu sorularına yanıt vermiştir. Belirlenen yetişkin öğrenenlerden 1’i ile görüşme yapılamamış olmasının nedeni yetişkin öğrenenin çalışma saatleri nedeniyle görüşme için zaman ayıramamasıdır.

Yetişkin öğrenenlerin güdüsel yönelimlerini, öğrenme alışkanlıklarını ve yaşamlarında öğrenmenin yeri ve anlamını belirlemek amacıyla yetişkin eğitimi alan yazınında yetişkin öğrenmesi konusu ile ilgili tarama yapılmıştır. Alan yazın taraması doğrultusunda yetişkin öğrenenlerin her bir güdüsel yönelime göre **a)** belirleyici özelliklerini, **b)** öğrenme kaynaklarını, **c)** kursa katılma nedenlerini ve **d)** katıldıkları kursa ilişkin görüşlerini saptamaya yönelik araştırmanın alt problemlerini açıklayacak veriler elde etmek için 6 soruluk görüşme formu taslağı geliştirilmiştir. Hazırlanan görüşme formu taslağının geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için alan uzmanlarının görüş ve önerileri alınmıştır. Taslak görüşme formu alan uzmanlarının görüş ve önerileri doğrultusunda kimi soruların çıkarılarak yeni sorular eklenmesi suretiyle yeniden düzenlenmiş ve görüşme formunda yer alan 6 sorudan her biri için sonda soruları belirlenmiştir. Görüşme formunu denemek için her bir güdüsel yönelimden birer yetişkin öğrenenle pilot görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Pilot görüşmelerden sonra görüşme formu son şeklini almıştır. Sonraki aşamada yetişkin öğrenenler ile uygun olan gün, yer ve saatler belirlenerek, görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, görüşme yapılacak çalışma evreninde yer alan her bir yetişkin öğrenenden izin alınarak kaydedilmiştir. Görüşmelerden elde edilen ses kayıtları daha sonra yazıya geçirilip, kodlanmıştır.

“Görüşme Tekniği” ile elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. “Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır” (Yıldırım ve Şimşek, 2004:171).

Betimsel analiz dört aşamadan oluşmaktadır: Bunun için (1) öncelikle elde edilen verilerin hangi temalar altında sunulacağı belirlenerek betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulur. (2) Sonraki aşamada belirlenen temalar anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilerek tematik çerçeveye göre veriler işlenir. (3) Düzenlenen veriler tanımlanır ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenir ve (4) son olarak bulguların yorumlanması aşamasında tanımlanan bulgular açıklanarak ilişkilendirilir ve anlamlandırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2004:172).

Buna göre araştırmada kullanılan görüşme formunda yer alan soruların ortaya koyduğu temalar belirlenerek, belirlenen temalar betimlenmiş ve sonrasında yorumlanmıştır. Betimsel analiz yapılırken bireylerin görüşlerine, yapılan yorumları ve neden sonuç ilişkilerini desteklemek amacıyla, doğrudan alıntılarla yer verilmiştir.

BULGULAR

1- Her bir güdüsel yönetime sahip bireylerin tanımlayıcı özellikleri

Tanımlayıcı özelliklerini belirlemek için yetişkin öğrenenlere ilk olarak **a)** televizyon izleme alışkanlıklarına ilişkin soru yöneltilmiştir. Bu soruyla ilgili olarak “*televizyonda izlenen programlar*”, “*bu programların izlenme nedenleri*” ve “*günlük televizyon izleme süresi*” temaları belirlenmiştir. Yetişkin öğrenenlere ikinci olarak **b)** basılı yayın izleme alışkanlıklarına ilişkin soru yöneltilmiştir. Bu soruyla ilgili olarak “*düzenli olarak takip edilen yayınlar*”, “*gazetede okunan bölümler*” ve “*okunan gazeteler*” temaları belirlenmiştir. Yetişkin öğrenenlere son olarak **c)** yaşamlarında öğrenmenin yeri ve anlamına ilişkin soru yöneltilmiştir. Bu soruyla ilgili olarak da, “*günlük yaşamda öğrenme yolu*”, “*günlük öğrenmeye ayrılan süre*”, “*öğrenmenin yaşama etkisi*” ve “*öğrenmenin anlamı*” temaları belirlenmiştir. Elde edilen veriler ışığında amaç, etkinlik ve öğrenme yönelimli yetişkin öğrenenlerin tanımlayıcı özelliklerine ilişkin bulgular şu şekildedir:

Yetişkin öğrenenlerin televizyon izleme alışkanlıkları

Yetişkin öğrenenlerin televizyonda en çok izlediği programlar “haber”, “dizi”, “belgesel” ve “yarışma programları”dır. Amaç ve öğrenme yönelimli

yetişkinler televizyonda en çok “haber programları”nı izlerken, etkinlik yönelimli yetişkinlerin tamamı “diziler”i izlemektedirler. Buna göre amaç ve öğrenme yönelimli yetişkinlerin etkinlik yönelimli yetişkinlere göre güncel olayları yakından takip ettikleri ileri sürülebilir.

“Televizyonda ilk olarak önem verdiğim haber kanalları, her sabah kahvaltıda mutlaka açarım. (...) Her sabah kaçırmamaya çalışıyorum.” **(Görüşme Kaydı 27, amaç)**

Yetişkin öğrenenler haberleri “gündemi takip etmek” ve “bilgilenmek” için izlerken, dizileri “vakit geçirmek” için, belgeselleri “ilgi/merak duydukları” için, özellikle bilgi yarışmalarını “öğrenmek” için izlediklerini ifade etmişlerdir. Buna göre yetişkinlerin güncel olayları televizyondan takip ettikleri, belgesel ve bilgi yarışması gibi programları da öğretici buldukları ileri sürülebilir.

“(Haberleri) güncel olayları öğrenmek için, Türkiye’deki, dünyadaki olaylar hakkında bilgi sahibi olmak için izliyorum. (...) Mesela bilgi yarışmalarını bilgilenmek, öğrenmek için izliyorum.” **(Görüşme Kaydı 50, öğrenme)**

“(Dizileri) vakit geçirmek, başka türlü vakit geçmiyor akşamları. (...) televizyon da sürekli açık olan bir alet olduğu için oturup izliyorsunuz.” **(Görüşme Kaydı 31, etkinlik)**

Yetişkin öğrenenlerin televizyon izleme sürelerine ilişkin verdikleri yanıtların alt temaları “1 saat yada daha az”, “2-3 saat” ve “3 saatten fazla” biçiminde belirlenmiştir. Buna göre amaç yönelimli yetişkinlerin 14’ü, etkinlik yönelimli yetişkinlerin 10’u ve öğrenme yönelimli yetişkinlerin de 8’i günde “2-3 saat” televizyon izlemektedirler. Buna göre yetişkinlerin günlük “2-3 saat” televizyon izlemeye vakit buldukları ya da gereksinim hissettikleri zamanlarda izlemeyi tercih ettikleri ileri sürülebilir. Diğer yandan etkinlik yönelimli yetişkinlerin 7’si ve öğrenme yönelimli yetişkinlerin de yarısı günde “3 saatten fazla” televizyon izlediklerini ifade etmişlerdir. Bu bilgiden hareketle etkinlik yönelimli yetişkinlerin ortalama 4 saat süren dizi, yarışma ve haber içerikli programları; öğrenme yönelimli yetişkinlerin de haber, belgesel ve yarışma gibi bilgi içerikli programları baştan sona izledikleri sonucu çıkarılabilir.

“Günlük 1 ya da 2 saatimi ayırıyorum (televizyon izlemeye).” **(Görüşme Kaydı 24, amaç)**

“Sabah evde olduğumda 8’den 10’a kadar izlerim. Doktorum 10’da bitiyor zaten. Akşamı da sayarsam 5-6 saat olur herhalde. Bazen de geçiyordur. Mesela 32. Gün’e bakıyorsam eğer, o bitene kadar bakarım.” **(Görüşme Kaydı 45, etkinlik)**

“Haberler 1,5 saat sürüyor zaten. Diğer programlar (siyasi içerikli açık oturumlar) 2-3 saat sürüyor. 4 saat falan oluyor evde olduğum zaman, yazın mesela. Günlük 4-5 saat olur.” (Görüşme Kaydı 1, öğrenme)

Yetişkin öğrenenlerin basılı yayın takip etme alışkanlıkları

Yetişkin öğrenenlerin basılı yayın takip etme alışkanlıklarına ilişkin elde edilen bulgularda amaç ve etkinlik yönelimli yetişkinlerin çoğunlukla düzenli olarak “gazete”, öğrenme yönelimli yetişkinlerin de “kitap” okumayı tercih ettikleri görülmüştür. Öğrenme yönelimli yetişkinlerin kitap okumayı tercih etmesi güdüsel yönelimlerinin belirleyici özelliği olarak yorumlanabilir. Houle (1961; akt. Knowles, 1996:44-5) yaptığı araştırmada öğrenme yönelimli yetişkinlerin kitap okuma alışkanlıklarına yer vermektedir.

“Her gün Posta gazetesini alıyorum, bulmaca eki var o nedenle de alıyorum. Alınmış başka gazete varsa evde onu okuyorum. Hafta sonları Posta'nın yanında Sabah da alıyorum. Kitap olarak da arkadaşlarımdan edindiğim, tavsiye ettikleri kitapları okuyorum.” (Görüşme Kaydı 22, amaç)

“Kitap okuyorum düzenli olarak. (...) Daha çok sosyal içerikli olanları okuyorum. Roman da okuyorum.” (Görüşme Kaydı 2, öğrenme)

Yetişkin öğrenenler gazetede en çok “manşetler”i, “güncel haberler”i ve “köşe yazıları”nı okumaktadırlar. “Posta” yetişkin öğrenenler arasında en çok okunan gazete olurken, sırasıyla “Hürriyet” ve “Habertürk” en çok okunan diğer gazetelerdir. Buna göre yetişkinlerin gazetede günlük olayları takip ettikleri ve gündemden hakkında bilgi edindikleri sonucuna ulaşılabilir.

“(…) genelde ilk sayfasını, 3. sayfasını ve haber niteliği olan bölümleri okuyorum.” (Görüşme Kaydı 33, amaç)

“Posta gazetesini okuyorum. Bana böyle daha eğlenceli, daha renkli geliyor.” (Görüşme Kaydı 52, etkinlik)

Yetişkin öğrenenlerin günlük yaşamında öğrenmenin yeri ve anlamı

Öğrenmenin yaşamdaki yeri ve anlamına ilişkin olarak, amaç yönelimli yetişkin öğrenenler daha çok “sorarak” ve “okuyarak” öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Buna göre amaç yönelimli yetişkinlerin öğrenmek için sormayı daha pratik bir yol olarak gördükleri ve okuyarak öğrenmelerinin de gazete okuma alışkanlığıyla ilgili olduğu düşünülebilir. Etkinlik ve öğrenme yönelimli yetişkin öğrenenlerin bir şeyi öğrenmek için “gözlemleme”yi tercih etmeleri, yetişkinlerin yaşamında bir işin nasıl yapıldığını görmenin önemine işaret etmektedir.

“Danışarak, sorarak, fikir alışverişi yaparak öğrenmek bana daha cazip geliyor.” **(Görüşme Kaydı 24, amaç)**

“Çoğunlukla izleyerek öğrenmeyi tercih ederim. Mesela televizyonda öğrenmek istediğim bir şey olursa izlerim. (...) Mesela bir deseni, örgü modelini karşıdan göreyim, onu hemen beynimde çizerim ve yaparım. Sormama gerek yok, görmem yeterli.” **(Görüşme Kaydı 44, öğrenme)**

Yetişkin öğrenenlerin günlük öğrenmeye ayırdıkları süreye ilişkin verdikleri yanıtların alt temaları “1 saat yada daha az”, “2-4 saat”, “5-7 saat”, “8 saat ve üzeri” ve “uyku dışında geçen süre” biçiminde belirlenmiştir. Buna göre amaç ve etkinlik yönelimli yetişkinlerin çoğunluğu öğrenmeye günlük “2-4 saat” ayırmaktadır. Yetişkin öğrenenler gün içinde öğrenme ile geçen süreyi televizyon izleme, gazete okuma ya da bir sosyal ortamda bulunma gibi günlük yaşamdaki eylemlerine göre belirlemişlerdir. Öğrenme yönelimli yetişkinlerin ise öğrenmeye ayırdıkları süreye ilişkin verdikleri yanıtlar “uyku dışında geçen süre”, “5-7 saat” ve “2-4 saat” alt temaları arasında eşit olarak dağılmaktadır. Bir başka deyişle, öğrenme yönelimli yetişkinler amaç ve etkinlik yönelimli yetişkinlere göre gün içinde daha fazla süreyi öğrenmeye ayırmakta ya da gün içinde daha fazla öğrenme etkinliklerinde bulunmaktadır.

“Burada (iş yerinde) çalışırken bir şeyler öğreniyorum, eve gidiyorum çocuklar bilmediğim şeyler anlatıyor, eşim geliyor ayrı bir şey anlatıyor. Nasıl desem, bütün bunlar günde ortalama 3 saat vardır herhalde.” **(Görüşme Kaydı 40, etkinlik)**

“Bir saat vermek yanlış olur bence, çünkü uyumadığımız her an öğrenme ile geçiyor.” **(Görüşme Kaydı 58, öğrenme)**

Öğrenmenin yaşama etkisi üzerine amaç yönelimli yetişkin öğrenenler “bakış açılarının değiştiği”ni ve “özgüven duyduklarını” ifade ederken, etkinlik yönelimli yetişkin öğrenenler “özgüven duyduklarını” ve bir şeyler öğrenmekten dolayı “zevk/mutluluk duyduklarını” belirtmişlerdir. Öğrenme yönelimli yetişkinler ise yeni bir şey öğrendiklerinde “bakış açılarının değiştiğini” ve daha “bilgili olduklarını” dile getirmişlerdir. Buna göre öğrenmenin yetişkinlerin bakış açılarının değiştirdiği, özgüven duygusunu geliştirdiği ve yetişkinleri mutlu hissettirdiği ileri sürülebilir.

“(Bakış açım) kesinlikle değişiyor. Mesela bir konuda önceden farklı düşünüyorsam, öğrendikten sonra daha farklı düşünmeye başlıyorum.” **(Görüşme Kaydı 27, amaç)**

“(Bir şey öğrendiğimde) daha bir özgüven geliyor kendime, emin oluyorum ondan. En azından doğruluğunu kanıtlamış oluyorum. Doğruluğuna inanıyorum, özgüvenim artıyor. Mutlu oluyorum. Öğrendiğim şeyler, öğrenmiş olmak mutlu ediyor beni.” **(Görüşme Kaydı 48, etkinlik)**

Öğrenmenin anlamına ilişkin olarak amaç, etkinlik ve öğrenme yönelimli yetişkin öğrenenlerin yaklaşık 2/3'ü öğrenmeyi “yaşama uygulamak” olarak tanımlamışlardır. Bir diğer deyişle, yetişkinler bir şeyi öğrendiklerine onu yaşamlarına uygulayarak, somut sonuçlarını görenek karar vermektedirler. Buna göre yetişkinlerin yaşamında bir şeyi öğrenmek için onu yaşamının ya da yaşamdaki yansımalarını görmenin önemli olduğu sonucu çıkarılabilir.

“Onu yaparak, uygulayarak anlıyorum ki öğrenmişim.” (**Görüşme Kaydı 30, amaç**)

“(…) Öğrendiklerimi yaşamıma uyguluyorum ve sonuçlarını görünce öğrendiğimi anlıyorum.” (**Görüşme Kaydı 38, etkinlik**)

2- Yetişkin öğrenenlerin öğrenme kaynakları

Yetişkin öğrenenlerin en çok kimlerden, nelerden ve nereden öğrendiğine ilişkin soruyla ilgili olarak “*öğrenme kaynakları*” ve bu öğrenme kaynaklarını “*tercih nedenleri*” temaları belirlenmiştir. Buna göre yetişkin öğrenenlerin verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular şu şekildedir:

Yetişkin öğrenenlerin öğrenme kaynaklarına ilişkin verdikleri yanıtlarda “aile” ilk sırada yer almaktadır. Aile içinde özellikle anne ve babadan yaşamla ilgili bilgiler öğrendiklerini dile getirmişlerdir. Öğrenme kaynağı olarak ailenin ilk sırada yer almasından hareketle yetişkinler için yakınlarının görüş ve düşüncelerinin önemli olduğu yorumu yapılabilir. Amaç yönelimli yetişkinler “aile”den sonra sırasıyla “internet” ve “arkadaşlar”ından öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Buna göre amaç yönelimliler arasında internet kullanımının yaygın olduğu ve arkadaşları ile düzenli sosyal ilişkiler kurdukları ileri sürülebilir.

“En çok internette öğrenirim. (...) İnternette genelde yemek programlarını izlerim, yemek tariflerine bakarım. Bitkilerle çok ilgilenirim, faydalarını bakarım her zaman. Hangi bitki neye iyi geliyor, bitki çaylarının faydaları gibi şeyler.” (**Görüşme Kaydı 29, amaç**)

Etkinlik yönelimli yetişkin öğrenenler “aile”den sonra sırasıyla “arkadaşlar”ı, “tanımadıkları insanlar”ı ve “televizyon”u öğrenme kaynağı olarak görmekteirler. Bu bilgiden hareketle etkinlik yönelimli yetişkinlerin sosyal ilişkiler kurdukları diğer yetişkinleri ve televizyonu birer öğrenme kaynağı olarak gördükleri sonucu çıkarılabilir.

“(…) sohbet arasında arkadaşlardan konuya bağlı olarak gene, eğer ilgileniyorsam öğrenmeye meyilim artıyor. (...) Ayakkabıcı olan arkadaşımın mesela ayakkabının deri olup olmadığını nasıl anlarım ya da bir ayakkabı yıkansın mı yıkanmasın mı gibi şeyleri öğreniyorum, bilgi alıyorum.” (**Görüşme Kaydı 19, etkinlik**)

Öğrenme yönelimli yetişkin öğrenenler, aileden sonra sırasıyla “arkadaşlar”ını, “internet”i ve “tanımadıkları insanları” öğrenme kaynağı olarak görmektedirler. Buna göre öğrenme yönelimlilerin çoğunlukla internette öğrenmeyi tercih ettikleri, arkadaşlarının ve sosyal bir ortamda tanımadıkları diğer yetişkinlerin düşüncelerini dikkate aldıkları ileri sürülebilir.

“Arkadaşlarımdan) birçok şey öğreniyorum. Siyasi olsun, güncel olaylar hakkında olsun ya da genel kültür gibi bilmediğim konularda bilgi sahibi oluyorum.” (Görüşme Kaydı 50, öğrenme)

Yetişkin öğrenenler öğrenmek için aileyi “yaşam deneyimine sahip oldukları” ve “birlikte vakit geçirdikleri” için tercih ederken, interneti “erişim kolaylığı” nedeniyle tercih etmektedirler. Bu bilgiden hareketle yetişkinlerin bir arada yaşadıkları aile bireylerinin yaşam deneyimlerine önem verdikleri ve interneti de bilgiye ulaşmada kolay bir yol olarak gördükleri sonucu çıkarılabilir. Diğer yandan yetişkinler arkadaşlarını “bildiğini düşündükleri” ya da “güvendikleri” için bir öğrenme kaynağı olarak görmektedirler. Buna göre yetişkinlerin öğrenmek için arkadaşlarını tercih etmelerinde güven faktörünün önemli bir yeri olduğu ileri sürülebilir.

“Çünkü başkasına soramayacağım için, kendime en yakın o olduğu için, o nedenle (tercih ediyorum). Annemin yaşam tecrübesine ve bilgisine güveniyorum.” (Görüşme Kaydı 36, öğrenme)

“(…) Çünkü internete ulaşmak kolay, seçenek bol. Alışverişten tut da aklınızı kurcalayan her türlü sorunun cevabını bulabiliyorsunuz.” (Görüşme Kaydı 21, amaç)

“Herkes herkesten bir şeyler öğrenebilir. Arkadaşlık önemli, o an ona kendini yakın hissediyorsun, güveniyorsun.” (Görüşme Kaydı 21, amaç)

3- Yetişkin öğrenenlerin kursa katılma nedenleri

Yetişkin öğrenenlere katıldıkları kursun ismi telaffuz edilerek bu kursa niçin katıldıkları sorulmuştur. Bu soruya ilişkin olarak kursa “katılma nedeni” teması belirlenmiştir. Buna göre yetişkin öğrenenlerin verdikleri yanıtlardan ulaşılan bulgular şu şekildedir:

Amaç yönelimli yetişkin öğrenenlerin kursa katılma nedenleri

Amaç yönelimli yetişkin öğrenenler kursa “belge almak” ve “mesleki nedenler”le katılmışlardır. Bu bilgiden hareketle amaç yönelimli yetişkinlerin kursa katılmalarında belge almak ve mesleki nedenler gibi birbirleriyle bağlantılı durumlar etken olmuştur. Görüşmelerden elde edilen bu ve diğer bulguların aynı zamanda “Yetişkin Öğrenenlerin Gündüsel

Yönelimleri Anketi”nde amaç yönelimliğe karşılık gelen ‘mesleki veya toplumsal amaçlar’, ‘amirlerin beklentisi’ gibi maddeleri destekler nitelikte olduğu ileri sürülebilir.

“Kursa İngilizcemi geliştirmek, daha sonra oradan alacağım sertifikayı kullanmak için katıldım. Çünkü İngilizcem var diyoruz, seviyem şu diyoruz. Belge göstermek gerekiyor çoğu zaman. Onun için katıldım.”
(Görüşme Kaydı 7, amaç)

Etkinlik yönelimli yetişkin öğrenenlerin kursa katılma nedenleri

Etkinlik yönelimli yetişkin öğrenenler kursa “yeni insanlar tanımak” ve “günlük yaşamın rutinliğinden kaçmak” için katıldıklarını ifade etmişlerdir. Elde edilen bulgular ışığında etkinlik yönelimli yetişkinlerin kursa katılmalarında bir etkinlikte bulunma, sosyalleşme, tekdüze yaşamdan uzaklaşma ve yeni insanlar tanıma gibi isteklerin etken olduğu ileri sürülebilir. Alan yazında yer alan etkinlik yönelimli yetişkinlerin belirgin özellikleri ve “Yetişkin Öğrenenlerin Güdüsel Yönelimleri Anketi”nde yer alan etkinlik yönelimliğe karşılık gelen ‘yeni insanlar tanımak’, ‘sosyal ilişkiler kurmak’, ‘günlük yaşamın tekdüzeliğinden uzaklaşmak’, ‘bir grupta etkinlikte bulunmak’ gibi maddelerin işaret ettiği özelliklerin elde edilen verileri doğruladığı yorumu yapılabilir.

“(…) yeni insanlar tanımak için katıldım. Evde güncel olarak yaptığım rutin şeyleri yapmamak için, değişiklik olsun diye katıldım.”
(Görüşme Kaydı 31, etkinlik)

Öğrenme yönelimli yetişkin öğrenenlerin kursa katılma nedenleri

Öğrenme yönelimli yetişkin öğrenenler kursa “sadece öğrenmek” için katılmışlardır. Onlar için kursa katılmada ilk amaçladıkları, bir şeyler öğrenmektir. Bulgulardan hareketle öğrenme yönelimli yetişkinlerin tamamının kursa katılma nedeni olarak “kurs içeriğinde yer alan konuları öğrenmeye” işaret etmeleri, güdüsel yönelimlerinin belirgin özelliğini yansıttıkları biçiminde yorumlanabilir. Bu durum Houle’un (1961; akt. Knowles, 1996:44-5) öğrenme yönelimliler üzerine ortaya çıkardığı bulgularla ve “Yetişkin Öğrenenlerin Güdüsel Yönelimleri Anketi”nde (Tezcan, 2012) yer alan ‘yeni şeyler öğrenme isteğini karşılamak’, ‘öğrenme merakını ve bilme arzusunu tatmin etmek’ gibi maddelerle örtüşmektedir. Houle’un (1961; akt. Knowles, 1996:44-5) araştırmasına göre öğrenme yönelimli yetişkinler bir etkinliğe yada bir gruba bir şeyler öğrenmek için katılırlar, kitap okuma alışkanlıkları vardır ve sürekli bir öğrenme isteği taşırlar.

“Öğrenmek amacıyla katıldım. Hiç bilmiyordum kurdele nakışını, öğreneyim diye. (...) öğrenmek için gittim. Yaşım elverdiği ölçüde - en yaşlı bendim sınıftaki- öğrenmeye çalıştım.” **(Görüşme Kaydı 47, öğrenme)**

4- Yetişkin öğrenenlerin katıldıkları kurs ile ilgili düşünceleri

Yetişkin öğrenenlere katıldıkları kurs sürecinde karşılaştıkları güçlükler ve olumlu durumlar ile kurs ortamına ilişkin sorudan elde edilen verilerden kurs ile ilgili “*olumlu durumlar*” ve “*olumsuz durumlar*” temaları belirlenmiştir. Buna göre yetişkin öğrenenlerin katıldıkları kursa ilişkin görüşleri şu şekildedir:

Amaç yönelimli yetişkin öğrenenlerin katıldıkları kurs ile ilgili düşünceleri

Amaç yönelimli yetişkin öğrenenler katıldıkları kursu “eğitmen”, “kurs grubu” ve “yeni insanlar tanımak” açılarından olumlu değerlendirmişlerdir. Buna göre amaç yönelimli yetişkinlerin kurs eğitmenlerinden memnun oldukları ve kurs grubu ile olumlu ilişkiler kurdukları ileri sürülebilir.

“(Aile Eğitimi) hocamız çok iyi birisiydi, bilgiliydi. Bize öğretti. İnsan olarak da öğretmen olarak da iyiydi. (...) Davranışı bize karşı iyiydi, öğrenci gibi davranmadı. Çok sıcakkanlıydı.” (Görüşme Kaydı 42, amaç)

Amaç yönelimli yetişkinler katıldıkları kursu, “kurs yeri”, “materyal” ve “kursun günü ve saati” açılarından olumsuz değerlendirmişlerdir. Olumsuz değerlendirmelerin çoğunun Halk Eğitimi Merkezi binası dışında Tıp Sekreterliği kursuna katılan Muğla Devlet Hastanesi çalışanlarına ait olduğu gözlemlenmiştir.

“Kursta bizim en başta salonumuz çok kötüydü, bodrum katta olduğu için havalandırması yoktu. Sadece kapıları açarsak biraz havalanıyordu.” (Görüşme Kaydı 27, amaç)

“Olumsuz durumlar kursun süresi, çok yoğun olması, her gün olması. Evde çocuğum olduğu için zorlandım biraz. (...) (Materyal olarak) bir hoca slayt kullandı. Diğerleri de kullansa olurdu, çünkü görerek öğrenmek daha iyi, daha bir akılda kalıyor.” (Görüşme Kaydı 30, amaç)

Etkinlik yönelimli yetişkin öğrenenlerin katıldıkları kurs ile ilgili düşünceleri

Etkinlik yönelimli yetişkin öğrenenler katıldıkları kursu “eğitmen”, “kursun yeri”, “kursun günü ve saati”, “yeni arkadaşlar edinmek” ve “kurs grubu” açılarından olumlu değerlendirmişlerdir. Buna göre etkinlik yönelimli yetişkinlerin kursla ilgili olarak arkadaşlık kurmayı ve içinde yer aldıkları grubu çoğunlukla olumlu değerlendirmelerinin, alan yazında

etkinlik yönelimliğe karşılık gelen ifadeleri desteklediği ileri sürülebilir. Diğer yandan yetişkinlerin yukarıda sayılan değerlendirmelerinin “Yetişkin Öğrenenlerin Güdüsel Yönelimleri Anketi”nde etkinlik yönelimliğe karşılık gelen maddelerle doğru orantılı olduğu yorumu yapılabilir.

“Kurstaki arkadaşlarımız çok iyiydi, yeni arkadaşlar edindim. Kıryama yapmayı öğrendim, ürünler çıkardık. Öğretmenimizi tanımış olmak güzeldi.” (Görüşme Kaydı 49, etkinlik)

Etkinlik yönelimli 18 yetişkinden 7’sinin olumsuz görüş bildirmediği görülmüştür. Olumsuz görüş bildiren 11 etkinlik yönelimli yetişkinin kursa katılan diğer yetişkinlerin ya da eğitmeninin kurs sürecindeki kimi davranışlarıyla ilgili görüşleri “disiplinsizlik” başlığı altında değerlendirilmiştir. Diğer yandan 5 yetişkin kursta kullanılan “materyal”i yetersiz bulduğunu ifade etmiştir.

“(Aile Eğitimi kursunda) bir takvimimiz, kitabımız vardı, hocanın kullandığı, o da imkânlar dâhilinde olduğu için sanırım MEB’in ona verdikleri. Ama video, bizim için tasarlanmış odada duvarda resimler falan olsa ya da hiç olmazsa bir slayt gösterisi olsa, canlandırmalar olsa daha kalıcı olurdu.” (Görüşme Kaydı 52, etkinlik)

Öğrenme yönelimli yetişkin öğrenenlerin katıldıkları kurs ile ilgili düşünceleri

Öğrenme yönelimli yetişkin öğrenenler katıldıkları kursla ilgili “eğitmen”, “kursun yeri”, “materyal”, “kursun günü ve saati” ve bir şeyler “öğrenmek” açılarından olumlu görüşe sahiptirler. Bu bilgiden hareketle öğrenme yönelimli yetişkin öğrenenlerin katıldıkları kursta eğitmen ve kurs yerinden memnun oldukları, materyal durumunu yeterli buldukları ve kursun günü ve saatinin kendileri için uygun olduğu sonucu çıkarılabilir. Öğrenme yönelimli yetişkinlerin yarısının öğrenmeyi olumlu durumlar arasında ifade etmesi güdüsel yönelimlerinin yansımaları olarak düşünülebilir.

“Öğretmenimiz iyiydi. Bilgisayarın içindeki her parçanın ne işe yaradığını, ne görevi gördüğünü anlatarak ve slaytta göstererek, her konuyu anlatarak bilgi sahibi olmamızı sağladı. Word’ün, Excel’in ne işe yaradığını bize anlattı, öğretti.” (Görüşme Kaydı 50, öğrenme)

Öğrenme yönelimli yetişkinlerden 5’i kursla ilgili olumsuz görüş bildirmemiştir. Olumsuz görüş bildiren 15 yetişkinden 7’si kursta kullanılan “materyal”, 6’sı “kursun yeri” konularında olumsuz görüş bildirmiştir. Bulgulara göre öğrenme yönelimli yetişkinlerin katıldıkları kursla ilgili olumsuz eleştirilerinin başında, özellikle dil kurslarına katılan yetişkinlerin materyal açısından kursu yeterli bulmadıkları düşünülebilir. Bunun nedeni

olarak materyal konusunda yetişkinlerin görsel ve işitsel materyallere önem vermesi ileri sürülebilir.

“(Materyal) kitap ve tahtaydı. Genel bir şeydi. Onun yerine İngilizce duyumu olan bir ders. Yabancı videolar dinlettirebilirdi, diye düşünüyorum.” (Görüşme Kaydı 2, öğrenme)

TARTIŞMA VE SONUÇ

2010-2011 eğitim öğretim yılında Muğla Halk Eğitimi Merkezi’nde kursa katılan yetişkin öğrenenler arasından amaç, etkinlik ve öğrenme yönelimlerine sahip yetişkinlerden oluşan çalışma evreniyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular şu şekildedir:

Yetişkin öğrenenler televizyonda çoğunlukla haber ve dizi izlemektedirler. Amaç ve öğrenme yönelimli yetişkinler televizyonda ilk olarak haberleri izlediklerini ifade ederken, etkinlik yönelimli yetişkinler dizi izlediklerini ifade etmişlerdir. Yetişkin öğrenenler televizyonu daha çok gündemi takip etmek, bilgilenmek ve vakit geçirmek için izlemektedirler. Etkinlik ve öğrenme yönelimli yetişkinler, amaç yönelimli yetişkin öğrenenlere göre günlük daha fazla televizyon izlemektedirler. Bunun nedeni güdüsel yönelimlere göre izlenen programların çeşitliliği ile açıklanabilir.

Amaç ve etkinlik yönelimli yetişkin öğrenenler arasında gazete okumak ilk sırada yer alırken, öğrenme yönelimli yetişkin öğrenenler daha çok kitap okumayı tercih etmektedirler. Yetişkin öğrenenler gazetede çoğunlukla güncel haberleri, manşetleri ve köşe yazılarını okumaktadırlar. Posta yetişkinler arasında en çok okunan gazetedir.

Amaç yönelimli yetişkin öğrenenler öğrenmek için sormayı ve okumayı tercih ederken, etkinlik ve öğrenme yönelimli yetişkinler öğrenmek için gözlemlemeyi işaret etmişlerdir. Öğrenme yönelimli yetişkinler amaç ve etkinlik yönelimli yetişkinlere göre gün içinde öğrenmeye daha fazla süre ayırmaktadırlar. Bir şey öğrendikleri zaman amaç yönelimli yetişkinler bakış açılarının değiştiğini ve özgüven duygularının geliştiğini ifade ederken, etkinlik yönelimli yetişkinler özgüven duygularının geliştiğini ve öğrenmekten kaynaklı mutluluk/zevk duyduklarını ifade etmişlerdir. Öğrenme yönelimli yetişkinler bir şey öğrendiklerinde bakış açıları değişmekte ve daha bilgili hale geldiklerini düşünmektedirler. Yetişkin öğrenenler öğrenmenin anlamını “yaşama uygulamak” olarak tanımlamışlardır. Bir başka deyişle yetişkinler bir şeyi öğrendiklerine öğrendikleri şeyin somut yansımalarını yaşamlarında gördüklerinde karar vermektedirler.

Yetişkin öğrenenler öğrenme kaynağı olarak sırasıyla aile ve arkadaşları işaret etmişlerdir. Amaç ve öğrenme yönelimli yetişkinler arasında internetin

önemli bir öğrenme kaynağı olduğu ortaya çıkmıştır. Etkinlik yönelimli yetişkinler aileden sonra arkadaşlarını ve çevrelerinde yer alan diğer yetişkinleri öğrenme kaynağı olarak görmektedirler. Yetişkin öğrenenler aile bireylerini yaşam deneyimine sahip oldukları ve birlikte vakit geçirdikleri için bir öğrenme kaynağı olarak görürken, interneti erişim kolaylığı nedeniyle ve arkadaşlarını da bilgisine güvendikleri için öğrenme kaynağı olarak tercih etmektedirler.

Kursa katılma nedenlerine ilişkin olarak her bir güdÜsel yönelimin kendi özelliklerini yansıttığı ortaya çıkmıştır. Buna göre amaç yönelimli yetişkinler kursa belge almak ve mesleki nedenlerle katılırken, etkinlik yönelimli yetişkinlerin kursa katılmalarında yeni insanlar tanımak ve günlük yaşamın tekdüzeliğinden uzaklaşmak gibi nedenler etken olmuştur. Öğrenme yönelimli yetişkinler ise kursa sadece öğrenmek için katılmışlardır.

Katıldıkları kursla ilgili olarak amaç yönelimli yetişkin öğrenenler kurs eğitmeni, kurs grubu, yeni insanlar tanımak ve bir şeyler öğrenmek açılarından olumlu görüş bildirmişlerdir. Diğer yandan amaç yönelimli yetişkinler kursun yeri, materyal, kursun günü ve saati konularında olumsuz görüşe sahiptirler. Etkinlik ve öğrenme yönelimli yetişkinler çoğunlukla kursu kurs eğitmeni, kursun yeri, kursun günü ve saati, kurs grubu, materyal ve bir şeyler öğrenmek konularında katıldıkları kursu olumlu değerlendirmişlerdir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular ışığında; HEM’de yetişkin öğrenenlere yönelik olarak hazırlanan kurslarda önceden yetişkin öğrenenlerin güdÜsel yönelimlerinin belirlenmesi, kursla ilgili yöntem, teknik ve araçların geliştirilmesini hem kolaylaştıracak hem de kursun amacına hizmet edecektir.

Birçok kursta yetişkin öğrenenlerin görsel materyallere önem verdiğini ifade etmesinden hareketle, düzenlenen kurslarda özellikle görsel materyallere, dil kurslarında da görsel ve işitsel materyallere eğitim ortamında yer verilmelidir.

Yetişkinlere eğitim veren kurs eğitmenlerinin ve yetişkin eğitimci olmayan HEM personelinin yetişkin eğitimi alanında bilgi edinmelerini sağlayacak hizmetiçi eğitim programları düzenlenmelidir.

Yetişkin öğrenenlerin katıldıkları kurs hakkındaki düşüncelerinden hareketle, Halk Eğitimi Merkezleri’nde açılacak kursların amaca hizmet edebilmesi için “dil sınıfı” ve “aile eğitimi sınıfı” gibi kurs yerinin kurs içeriğine uygun koşullarda düzenlenmesi sağlanmalıdır.

Son olarak, çalışan yetişkinlerin mesleki yeterlikler kazanması için Halk Eğitimi Merkezi binası dışında açılan kurslarda kurs yerinin fiziki şartları kurumca denetlenmeli ve kurs yeri kurs kapsamında yeniden düzenlenmelidir.

KAYNAKLAR

- Boshier, R. (1971). Motivational Orientations of Adult Education Participants: A Factor Analytic Exploration of Houle's Typology. *Adult Education Quarterly*, 21(2), 3-26.
- Boshier, R. (1977). Motivational Orientations Re-Visited: Life-Space Motives and the Education Participation Scale. *Adult Education Quarterly*, 27(2), 89-115.
- Boshier, R. (1991). Psychometric Properties of the Alternative Form of the Educational Participation Scale. *Adult Education Quarterly*, 41(3), 150-167.
- Boshier, R. ve Collins, J. B. (1985). The Houle Typology After Twenty-Two Years: A Large-Scale Empirical Test. *Adult Education Quarterly*, 35(3), 113-130.
- Boshier, R., Huang, Y., Song, Q. ve Song, L. (2006). Market Socialism Meets the Lost Generation: Motivational Orientations of Adult Learners in Shanghai. *Adult Education Quarterly*, 56(3), 201-222.
- Boshier, R. ve Riddell, G. (1978). Education Participation Scale Factor Structure for Older Adults. *Adult Education Quarterly*, 28(3), 165-175.
- Cüceloğlu, D. (1997). *İnsan ve Davranışı. (Yedinci Basım)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Darkenwald, G. G. (1977). *Why Adults Participate in Education: Some Implications for Program Development of Research on Motivational Orientations*. Speech presented to the faculty of the University Extension Division, January 26, 1977, Rutgers University, 19 pp.
- Duman, A. (2007). *Yetişkinler Eğitimi (Genişletilmiş İkinci Baskı)*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Houle, C. O. (1961). (1961). *The Inquiring Mind*. Madison: University of Wisconsin Press.
- Kim, A. ve Merriam, S. B. (2004). Motivations for Learning Among Older Adults in a Learning in Retirement Institute. *Educational Gerontology*, 30:441-455.
- Knowles, M. (1996). *Yetişkin Öğrenenler Göz Ardı Edilen Bir Kesim*. (Çev: S. Ayhan). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Lieb, S. (1991). "Principles of Adult Learning." [Online] Retrieved on 8 June 2014, at URL: http://www.lindenwood.edu/education/andragogy/andragogy/2011/Lieb_1991.pdf
- Rockhill, K. (1988) Halk Eğitiminde "Katılma"nın Araştırılması: Niteliksel Yaklaşımın Gizilgücü. (Çev: S. Ayhan). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(1), 449-467.
- Stewart, C. J. ve Cash, W. B. (1985). *Interviewing: Principles and Practices (4. ed.)*. Dubuque, IO: Wm. C. Brown Pub.
- Tezcan, F. (2012). "Halk Eğitimi Merkezi Kurslarına Katılan Yetişkin Öğrenenlerin Güdüsel Yönelimleri (Muğla İli Merkez İlçe Halk Eğitimi Merkezi Kursları Örneği)." Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2004). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (Dördüncü Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, A. (2002). "Türkiye'de Yetişkin Eğitimi Araştırmaları: Amaç, Kapsam, Yöntem ve Eğilimler." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.